

НАУЧНЫЙ ИНФОРМАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ
«БИЗНЕС ИНФОРМ»
№ 12(1) '2009 г. (375)

Выходит 1 раз в месяц

Издается с января 1992 г.

Свидетельство о регистрации

№ 7737 от 19.08.2003 г.

УЧРЕДИТЕЛЬ:

ХАРЬКОВСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ
ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАТЕЛЬ:

ИЗДАТЕЛЬСКИЙ ДОМ «ИНЖЭК»

РЕДАКЦИЯ

Главный редактор: д-р экон. наук, проф.

В. С. Пономаренко

Научный редактор: д-р экон. наук, проф.

Н. А. Кизим

Зам. гл. редактора: д-р экон. наук, проф.

А. Н. Тищенко

Выпускающий редактор:

Л. М. Либуркина

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

д-р экон. наук, проф.

Блазун И. С. (Ивано-Франковск)

д-р экон. наук, проф.

Булеев И. П. (Донецк)

академик НАН Украины,

д-р экон. наук, проф.

Долишний М. И. (Львов)

д-р экон. наук, проф.

Заруба В. Я. (Харьков)

д-р экон. наук, проф.

Иванов Ю. Б. (Харьков)

д-р экон. наук, проф.

Клебанова Т. С. (Харьков)

д-р экон. наук, проф.

Ковальчук К. Ф. (Днепропетровск)

д-р экон. наук, проф.

Орлов П. А. (Харьков)

д-р экон. наук, проф.

Тищенко А. Н. (Харьков)

д-р экон. наук, проф.

Ткаченко В. А. (Днепропетровск)

д-р экон. наук, проф.

Тридед А. Н. (Харьков)

д-р экон. наук, проф.

Христиановский В. В. (Донецк)

**В журнале могут публиковаться основные
результаты диссертационных работ по
экономическим наукам**

Журнал реферируется Книжной палатой
Украины, Институтом проблем регистрации
информации, Национальной академией
Украины (Киев), Институтом научной
информации по общественным наукам
(Москва)

**З ПЕРЕЛІКУ № 17 НАУКОВИХ ФАХОВИХ ВИДАНЬ
УКРАЇНИ, В ЯКИХ МОЖУТЬ ПУБЛІКУВАТИСЯ
РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЙНИХ РОБІТ
НА ЗДОБУТТЯ НАУКОВИХ СТУПЕНІВ ДОКТОРА
ТА КАНДИДАТА НАУК
(Затверджено постановою президії ВАК України
від 19.01.2006 р. № 2-05/1)**

Журнал «Бізнес Інформ» (Харківський національ-
ний економічний університет МОН України)

Бюлетень ВАК України, № 2' 2006

СОДЕРЖАНИЕ

Материалы Международной научно-практической конференции «КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ И ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ НАУКИ И ПРАКТИКИ»

Секция 1. СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОЙ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ НА МАКРО- И МИКРОУРОВНЯХ

Агабекова Н. В., Егизарова К. Ю. Финансовые конфликты и конкурентоспособность акционерных предприятий.....	4
Афанасьев Н. В., Салашенко Т. И. Региональные программы энергообеспечения и энергосбережения: основа устойчивого развития мезосистем.....	6
Балацкий Е. О. Оценка эффективности исполнения местного бюджета.....	10
Басюк А. В. Применение инструментов брендинга для фармацевтической продукции.....	12
Вацьковски К. С. Проблемы и перспективы конкурентоспособности микропредприятий Польши после вхождения в Европейский Союз.....	14
Гейман О. А. Методологические подходы к типологизации регионов.....	17
Голубева Т. В. Технология формирования и развития трудового менталитета управленческого персонала производственной организации.....	28
Гриневич А. В., Зирко Е. В. Тенденции развития рынка труда Украины.....	32
Губарева И. О. Национальные экономические интересы Украины в условиях кризиса.....	34
Данилов А. Д. Влияние бюджетобразующих налогов на конкурентоспособность.....	37
Зима О. Г., Котиш О. М. Оцінка рівня впливу зовнішніх факторів на формування інвестиційної вартості підприємства.....	40
Иванов Ю. Б., Серова И. А. Адаптивная оценка конкурентоспособности предприятия: теоретико-аналитические аспекты.....	45

ОЦІНКА РІВНЯ ВПЛИВУ ЗОВНІШНІХ ФАКТОРІВ НА ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ЗИМА О. Г.

кандидат економічних наук

КОТИШ О. М.

Харків

На сучасному етапі розвитку економіки України, головною умовою забезпечення сталого економічного зростання вітчизняних підприємств та підвищення ефективності їх функціонування є інтенсифікація інвестиційної діяльності. Для обґрунтування її доцільності в ринкових умовах все більшого значення набуває оцінка інвестиційної вартості підприємства (ІВП), на формування якої в першу чергу впливають фактори зовнішнього оточення. Так, багато авторів [1, 2, 6, 7] вважають, що фактори зовнішнього середовища необхідно розглядати як стратегічні та враховувати їх при розробці концепції бізнесу, прогнозуванні доходів і витрат підприємства, оцінці його вартості та інвестиційної привабливості галузі. Тому забезпечити об'єктивний розрахунок ІВП неможливо без їх вивчення, аналізу та оцінки. У зв'язку з цим поставлена у статті проблема є актуальною.

Вагомий внесок у дослідження зазначеної проблеми зробили такі зарубіжні та вітчизняні вчені як: Ансофф І., Вайсман А., Воронкова А., Градова А., Довгань Л., Дзюніелс Дж., Куденко М., Кузина Б., Лафта Дж., Немцов В., Радеба А., Синюк Г., Стрікленд А., Томпсон А., Фатхутдинов Р., Василік С., Іванов Ю., Кизим М., Пономаренко В., Хміль Т., Шишмарьова А. та ін. В їх працях вирішуються проблеми оцінки та прогнозування впливу факторів зовнішнього оточення на діяльність підприємства з урахуванням зарубіжної та вітчизняної специфіки розвитку ринкової економіки. Однак питанням оцінки рівня впливу цих факторів на формування ІВП присвячено недостатньо уваги, що викликає науковий та практичний інтерес.

Враховуючи вище зазначене, метою даного дослідження є вдосконалення методичного підходу щодо оцінки рівня впливу зовнішніх факторів на формування ІВП. Для досягнення поставленої мети необхідно визначити сут-

ність зовнішнього оточення підприємства, його склад та метод кількісної оцінки рівня їх впливу на формування ІВП.

Для реалізації поставлених завдань в роботі використовувалися методи теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу, експертні та економіко-математичні.

Як зазначено в роботі [1], зовнішнє оточення – це сукупність факторів та умов, які згідно специфіці функціонування підприємства, впливають на його діяльність та як слідство на формування його інвестиційної вартості.

Огляд економічної літератури [1 – 8] показав існування різних підходів до визначення складу зовнішнього середовища підприємства. Проте більшість авторів вважають, що зовнішнє оточення доцільно ділити на дві групи:

1. Безпосереднє оточення (*мікрорівень*) – це частина зовнішнього середовища, з яким підприємство має конкретну і безпосередню взаємодію. До даної групи в основному відносять споживачів, конкурентів, постачальників, фінансові організації, трудові ресурси, ринки збуту [9; 10].

2. Непряме оточення (*макрорівень*) – це частина зовнішнього середовища, яке не має прямої дії на діяльність підприємства, проте визначає загальні умови і тенденції його існування і розвитку на ринку [1]. Вона є складнішою, у порівнянні з першою, через невизначеність його складу. На думку різних учених, склад непрямого оточення підприємства коливається від двох до дев'яти факторів. Основними факторами даного оточення є: економічні, соціальні, політичні, технологічні, правові, демографічні і міжнародні [2; 10].

Розглянуті групи зовнішніх факторів характеризують загальні умови функціонування і розвитку підприємства в певному середовищі. Як показали дослідження, проведені авторами робіт [11; 12], на процес формування ІВП багато в чому впливають фактори, що характеризують регіональну та галузеву належність об'єкта господарювання, тобто географічне розташування підприємства та специфіка розвитку галузі. Виходячи з цього, фактори зовнішнього середовища доцільно розділити на

три групи, а саме: загальнодержавні, регіональні та галузеві. Коротку характеристику запропонованих груп факторів зовнішнього середовища представлено в табл. 1.

оцінки рівня впливу факторів зовнішнього середовища на формування ІВП необхідно ідентифікувати їх за ступенем впливу. Для вирішення даної проблеми були притягнені експерти –

Таблиця 1

Характеристика факторів зовнішнього середовища, що впливають на формування інвестиційної вартості підприємства

Загальнодержавні		Регіональні [14]	Галузеві
Фактори макrorівня	Фактори мікрорівня		
1. Соціально-економічні	1. Фінансові організації	1. Природно-кліматичні і екологічні	1. Інноваційні
2. Політичні	2. Ринки сировини	2. Інвестиційна привабливість	2. Спеціалізація і організація виробництва
3. Правові	3. Конкуренція	3. Трудові	3. Прибутковість галузі
4. Науково-технічні	4. Ринки збуту	4. Інноваційні	4. Інвестиційна привабливість
5. Демографічні			5. Частка галузі в загальній структурі економіки
6. Міжнародні			

Слід відмітити, що аналіз публікацій [14; 17], свідчить про те, що багато вітчизняних науковців, схильні стверджувати, що підприємство не повинне пристосовуватися до зовнішніх умов, йому необхідно на них впливати, тобто надавати пріоритет загальнодержавним факторам мікрорівня, тому як фактори макrorівня є обмежувачами діяльності перших. Враховуючи вищесказане, оцінку впливу загальнодержавних факторів на формування ІВП доцільно проводити відповідно до факторів макrorівня.

Як видно з табл. 1, зовнішнє середовище підприємства є досить агрегованим, тому, для

працівники вищої та середньої ланки управління дев'яти підприємств машинобудівної галузі м. Харкова, які визначили важливість кожного фактора за шкалою від 1 до 15. При цьому 15 балів привласнюється фактору, що має, на думку експертів, найбільший вплив на формування ІСП, 1 бал – найменше. На основі результатів опитування експертів була побудована матриця рангів та розрахований коефіцієнт важливості кожного фактора зовнішнього оточення [16].

Результати анкетування 34 експертів відносно визначення важливості зовнішніх факторів, що впливають на формування ІВП представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Кількісна оцінка важливості зовнішніх факторів, які впливають на формування ІВП

Групи зовнішніх факторів	Фактори	Коефіцієнт важливості
Загальнодержавні фактори макrorівня	Соціально-економічні	0,096187
	Політичні	0,031488
	Правові	0,031488
	Науково-технічні	0,077983
	Демографічні	0,059287
	Міжнародні	0,025338
Регіональні фактори	Природно-кліматичні і екологічні фактори	0,03936
	Інвестиційна привабливість	0,080935
	Трудові фактори	0,090529
	Інноваційні фактори	0,095941
Галузеві фактори	Інноваційні фактори	0,095203
	Спеціалізація і організація виробництва	0,016482
	Прибутковість галузі	0,106273
	Інвестиційна привабливість	0,108487
	Частка галузі в загальній структурі економіки	0,045018

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ ФОРМИРОВАНИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОЙ ЭКОНОМИКИ...

ЕКОНОМІКА

Аналіз табл. 2 показує, що з 15 зовнішніх факторів лише 9 найбільш впливають на формування ІВП, коефіцієнт важливості яких рівний або більше 0,05. Для підтвердження якості отриманих результатів, був розрахований коефіцієнт конкордації, який склав 0,752, що свідчить про високий рівень узгодженості думок 34 експертів.

Отже, для оцінки рівня впливу зовнішніх факторів на формування ІВП, за результатами дослідження, необхідно враховувати: інвестиційну привабливість галузі (0,1084870), прибутковність галузі (0,106273); соціально-економічні фактори (0,096187), інноваційні фактори регіону (0,095941), інноваційні фактори галузі (0,095203); трудові фактори регіону (0,090529), інвестиційна привабливість регіону (0,080935), науково-технічні фактори (0,077983), демографічні фактори (0,059287).

Виходячи з проведеного вище дослідження, оцінку рівня впливу факторів зовнішнього середовища на формування ІВП пропонується проводити відповідно до побудованої авторами концептуальної моделі, етапи якої представлені на рис. 1.

Відповідно до аналізу літературних джерел [13; 14], а також виходячи із статистичної звітності для оцінки наведених вище зовнішніх факторів, що впливають на формування ІВП, пропонується використовувати такі локальні показники, які представлені в табл. 3.

Як видно з табл. 3, локальні показники, за допомогою яких здійснюється оцінка рівня впливу зовнішніх факторів на формування ІВП, добре піддаються формалізації. Отже, в якості методичного інструментарію їх оцінки доцільно застосувати статистичні методи, а саме метод таксономії [15]. Відповідно до концептуальної моделі, представлені на рис. 1, наступним етапом є інтегральна оцінка кожної групи зовнішніх факторів, яка ґрунтується на розрахунку інтегральних показників рівня впливу факторів зовнішнього середовища на формування ІВП. Порядок і формули розрахунку представлені в роботі [15].

Для розпізнавання рівня впливу зовнішніх факторів пропонується побудувати тримірну матрицю позиціонування результатів інтеграль-

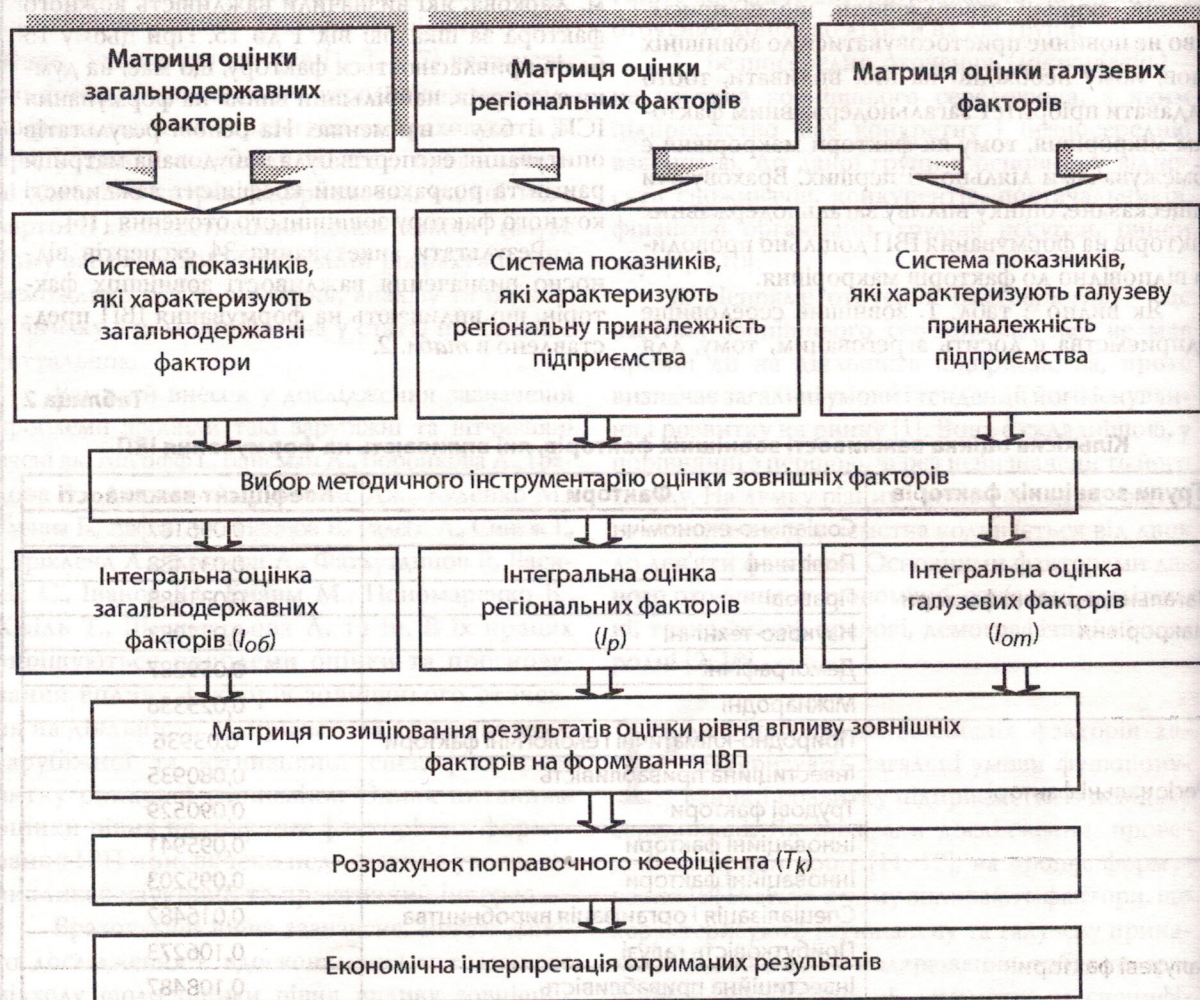

Рис. 1 Концептуальна модель оцінки рівня впливу факторів зовнішнього оточення на формування ІВП

Система локальних показників зовнішніх факторів

Група факторів	Фактори	Показники
Загально-державні фактори макrorівня	Соціально-економічні	Доходи населення, прямі іноземні інвестиції, рівень інфляції, ВВП, середньомісячна з/п працівників
	Науково-технічні	Доля витрат на науку, частка підприємств, які впровадили інновації
	Демографічні	Чисельність населення країни, вікова структура економічно-активного населення, рівень освіти, рівень безробіття, кількість і кваліфікаційні характеристики робочої сили
Регіональні фактори	Інвестиційна привабливість регіону	Питома вага ПІІ в економіці регіону
	Трудові фактори	Кількість і кваліфікаційні характеристики робочої сили регіону
	Інноваційні фактори регіону	Доля витрат на науку в регіоні; питома вага підприємств в регіоні, що впровадили інновації
Галузеві фактори	Інноваційні фактори галузі	Впровадження прогресивних технологічних процесів, освоєння нових видів продукції, придбання нових технологій
	Прибутковість галузі	Рентабельність галузі
	Інвестиційна привабливість галузі	Питома вага інвестицій в галузь в загальному об'ємі, доля галузі у ВВП

оцінок (рис. 2), яка описується за допомогою такої формули:

$$P = \{I_{об}; I_p; I_{ом}\}, \quad (1)$$

де P – зведений рівень впливу зовнішніх факторів на формування ІВП.

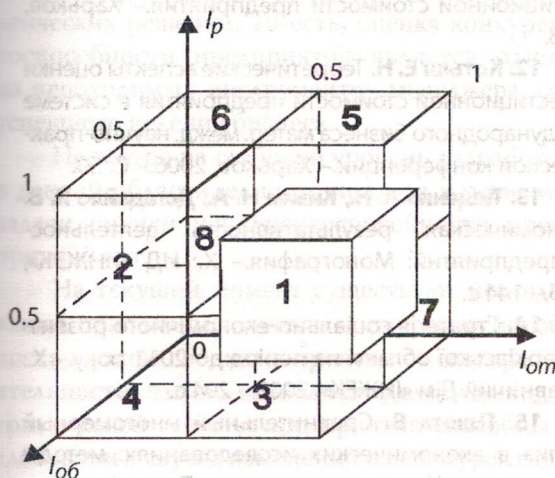

Рис. 2. Матриця позиціонування інтегрального показника рівня впливу зовнішніх факторів на формування ІВП

На основі отриманих інтегральних оцінок, які є координатами зведеного рівня (P) впливу зовнішніх факторів на формування ІВП, визначається його позиція в даній матриці. Необхідно

визначити, що чим вище значення інтегральних показників, тим більше переваг зовнішні фактори створюють для діяльності підприємства, якщо ж вони наближаються до нуля, то це свідчить про негативний вплив факторів даної групи.

Матриця складається з восьми квадрантів, що дає можливість визначити рівень позитивного або негативного впливу зовнішніх факторів на формування ІВП, при цьому збільшити інвестиційну вартість або її зменшити.

Квадранти матриці мають таку економічну інтерпретацію:

Квадрант 1 ($I_{об} (0,5 - 1); I_p (0,5 - 1); I_{ом} (0,5 - 1)$) свідчить про максимально позитивний рівень впливу факторів зовнішнього середовища на формування ІВП. Інтегральна оцінка зовнішніх факторів показує, що підприємство функціонує в стабільному середовищі, яке сприяє розвитку підприємства і, як наслідок, збільшує його інвестиційну вартість.

Квадрант 2 ($I_{об} (0,5 - 1); I_p (0,5 - 1); I_{ом} (0 - 0,5)$), **квадрант 3** ($I_{об} (0,5 - 1); I_p (0 - 0,5); I_{ом} (0,5 - 1)$), **квадрант 5** ($I_{об} (0 - 0,5); I_p (0,5 - 1); I_{ом} (0,5 - 1)$) – характеристики даних квадрантів мають загальні риси і свідчать про те, що зовнішнє середовище має нейтральний вплив на розвиток підприємства і його інвестиційну вартість.

Квадрант 4 ($I_{об} (0,5 - 1); I_p (0 - 0,5); I_{ом} (0 - 0,5)$), **квадрант 6** ($I_{об} (0 - 0,5); I_p (0,5 - 1); I_{ом}$

(0 – 0,5)), **квадрант 7** ($I_{об}$ (0 – 0,5); I_p (0 – 0,5); $I_{от}$ (0,5 – 1)) – зведений рівень впливу зовнішніх факторів на формування ІВП, який знаходиться в даних квадрантах, у цілому має більше негативний вплив на функціонування і розвиток підприємства.

Квадрант 8 ($I_{об}$ (0 – 0,5); I_p (0 – 0,5); $I_{от}$ (0 – 0,5)) – характеризує негативний рівень впливу факторів зовнішнього середовища на формування ІВП, що створює загрози для подальшого розвитку підприємства і як наслідок знижує ІВП.

Змістовний аналіз квадрантів матриці дозволив виділити 4 класи ситуацій, що характеризують рівні впливу зовнішніх факторів на формування ІВП: *сприятливий (квадрант 1), прийнятний (квадранти 2, 3, 5), ризиковий (квадранти 4, 6, 7), несприятливий (квадрант 8)*.

З метою забезпечення обліку позитивного або негативного рівня впливу факторів зовнішнього середовища на величину ІВП, автори дослідження пропонують розрахувати поправочний коефіцієнт (T'_k), який визначається шляхом перемноження інтегральних показників рівня впливу загальнодержавних, галузевих і регіональних факторів на формування ІВП. Для підвищення рівня інтерпретації отриманих результатів пропонується ввести модифікований поправочний коефіцієнт, який розраховується за такою формулою:

$$T'_k = 1 \pm T_k, \quad (2)$$

де T_k – поправочний коефіцієнт;

T'_k – модифікований поправочний коефіцієнт.

При цьому, якщо зведений рівень (P) знаходиться в квадрантах 1, 2, 3, 5, то величина ІВП збільшується на величину поправочного коефіцієнта, оскільки стан зовнішнього середовища сприяє подальшому розвитку підприємства. Отже, поправочний коефіцієнт додається до одиниці. Якщо ж зведений рівень потрапляє в квадранти 4, 6, 7, 8, то ІВП зменшується, тому що діяльність об'єкта оцінки пов'язана з ризиками, які виникають в зовнішньому середовищі. Унаслідок цього у формулі 2 ставиться «мінус».

Таким чином, у результаті вивчення зовнішнього середовища і його факторів були проаналізовані основні підходи до його визначення, виділені і систематизовані фактори, які найбільше впливають на величину ІВП, запропонований авторський підхід до оцінки рівня їх впливу на формування ІВП, на основі якого розроблені методичні рекомендації щодо її реалізації на практиці. Проведене дослідження дозволяє експертам розрахувати величину ІВП

з урахуванням стану зовнішнього середовища, що є особливо актуальним в умовах розвитку вітчизняної економіки. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Мэскон М. Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: пер. с англ. – М.: Дело, 1992. – 702 с.
2. Ансофф И. Стратегическое управление: Пер. с англ. – М.: Экономика, 1989. – 520 с.
3. Большаков А. С., Михайлов В. И. Современный менеджмент: теория и практика. – СПб.: Питер, 2000. – 416 с.
4. Куденко Н. В. Стратегічний маркетинг. – К.: КНЕУ, 1998. – 152 с.
5. Ламбен Ж.-Ж. Стратегический маркетинг. Европейская перспектива: Пер. с фр. – СПб.: Наука, 1996. – 588 с.
6. Немцов В. Д., Довгань Л. Є., Сініок Г. Ф. Менеджмент організацій. – К. ТОВ «УВПК», «Екс об», 2000. – 392 с.
7. Фатхутдинов Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 312 с.
8. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства: Монографія / За заг. ред. д-ра екон. наук, професора Іванова Ю. Б., д-ра екон. наук, професора Тищенко О. М. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 384 с.
9. Хміль Т. М., Василик С. К., Шишмарева Л. О. Стратегический менеджмент: Учебное пособие. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2004. – 136 с.
10. Виханский О. С. Стратегическое управление. – М.: Гардарики, 1999. – 296 с.
11. Котыш Е. Н. Теоретические основы инвестиционной стоимости предприятия. – Харьков, 2008.
12. Котыш Е. Н. Теоретические аспекты оценки инвестиционной стоимости предприятия в системе международного бизнеса матер. межд. научно-практической конференции. – Харьков, 2006. – С. 50.
13. Тищенко А. Н., Кизим Н. А., Догадыло Я. В. Экономическая результативность деятельности предприятий: Монография. – Х.: ИД «ИНЖЭК», 2005. – 144 с.
14. Стратегія соціально-економічного розвитку Харківської області на період до 2011 року. – Х.: Видавничий Дім «ІНЖЕК», 2003. – 204 с.
15. Плюта В. Сравнительный многомерный анализ в экономических исследованиях: методы таксономии и факторного анализа: Пер. с польск. – М.: Статистика, 1980. – 151 с.
16. Дафт Р. Л. Менеджмент: Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2000. – 832 с.